

کاربردشناسی^۱ و نمود آن در ترجمه دوبله فیلم

زهرا سالاری^۲، علی خزاعی فرید^۳، شهلا شریفی^۴

چکیده

ترجمه صرفاً انتقال عناصر زبان مبدأ به زبان مقصد نیست. در فرآیند این انتقال، مترجم با چالش‌های زیادی مواجه می‌شود که یکی از این چالش‌ها بُعد کاربردشناختی است، حوزه‌ای که آنطور که باید مورد توجه محققان و پژوهشگران ترجمه قرار نگرفته است. مترجمان گاهی صرفاً به واژگان و ساختار دستوری و ظاهری متن توجه دارند و از ابعاد و لایه‌های پنهان متن غافل می‌شوند. این بُعد بیشتر در گفتگو نمود پیدا می‌کند و از آنجا که فیلم صرفاً گفت‌وگو محور است در نظر گرفتن این ابعاد در ترجمه دوبله از اهمیت زیادی برخوردار است اما آنطور که باید تاکنون به آن پرداخته نشده است. پژوهش حاضر سعی دارد تا ابتدا مباحث مرتبط با کاربردشناسی را که پیش‌تر محققان ارائه کرده‌اند به صورت منسجم و خلاصه توضیح دهد و سپس با ذکر نمونه‌هایی از چهار فیلم، نمود این ابعاد را در ترجمه دوبله نشان دهد. بدین منظور نمونه‌هایی از چهار فیلم انگلیسی‌زبان که به زبان فارسی دوبله شده‌اند انتخاب شد و سپس با تحلیل این موارد و مقایسه آن‌ها با ترجمه فارسی، نمود بُعد کاربردشناختی در ترجمه دوبله فیلم مشخص شد.

واژگان کلیدی: کاربردشناسی، ترجمه، دوبله، لایه‌های پنهان متن، چالش ترجمه.

دوره شانزدهم شماره ۲۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۸

1. Pragmatics

۲. دانشجوی دکتری مطالعات ترجمه، دانشگاه فردوسی مشهد

zahra.salari@mail.um.ac.ir

۳. نویسنده مسئول: دانشیار مطالعات ترجمه، دانشگاه فردوسی مشهد،

khazacefarid@um.ac.ir

۴. دانشیار زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه فردوسی مشهد

sh-sharifi@um.ac.ir

۱. مقدمه

مترجم در فرآیند ترجمه با چالش‌های متعددی روبرو می‌شود که برخی از آن‌ها منشأیی کاربردشناختی دارند. برای مواجهه با این چالش‌ها، انتظار می‌رود مترجم توانش زبانی بالایی در زبان مبدأ و مقصد و همچنین آشنایی خوبی با فرهنگ بیگانه داشته باشد. زیرا به اعتقاد (Motamedi & Navarchi) در دنیای کنونی مطالعات ترجمه از رویکردی صورتگرا به رویکرد فرهنگی تغییر رویه داده است و به مسائلی کلی‌تر می‌پردازد. در ترجمه فیلم ضرورت داشتن چنین توانشی مضاعف می‌شود چون فیلم صرفاً متشکل از گفتگوهاست و مباحث کاربردشناختی بیشتر در گفتگوها نمود می‌یابند. در برخی موارد در نظر نگرفتن این مباحث منجر به اختلال در معنا و از بین رفتن معنای اصلی می‌شود. پژوهش حاضر بر آن است تا نمود این مباحث را در ترجمه دوبله نشان دهد.

۲. پیشینه تحقیق و چارچوب نظری

۱-۲ پژوهش‌های پیشین

مساله کاربردشناسی در ترجمه تاکنون موضوع برخی پژوهش‌ها بوده است. برای مثال در پژوهشی مبحث «ادب» را در زیرنویس مورد بررسی قرار داده‌اند. در این پژوهش پویایی بین‌فردی^۱ را که بین شخصیت‌ها وجود دارد در گفتگوهای متن اصلی با زیرنویس مورد مقایسه قرار می‌دهند و تغییراتی را که اتفاق افتاده است بررسی می‌کنند. در پایان به این نتیجه می‌رسند که پویایی که در زیرنویس وجود دارد با آن چه که مدنظر متن اصلی بوده است تفاوت دارد. در واقع این مساله را با در نظر گرفتن مواردی همچون: انتخاب واژگان، ساختار جملات (امری، سوالی)، لحن و غیره دریافتند (Hatim & Mason).

در پژوهش دیگری به بررسی برخی از مشکلات اساسی پرداخته‌اند که مترجمان در حین ترجمه جنبه‌های کاربردشناختی از زبان عربی به انگلیسی با آن مواجه می‌شوند. بدین منظور یک تکلیف ترجمه را به ۱۵ دانشجوی کارشناسی‌ارشد مترجمی‌زبان انگلیسی در یکی از دانشگاه‌های فلسطین دادند. این تکلیف شامل متنی بود که در آن زیر ۹ مورد که معانی تلویحی^۲ به زبان عربی بودند خط کشیده شده بود و از دانشجویان خواسته می‌شد که فقط این ۹ مورد را ترجمه کنند. نتایج نشان داد که این دانشجویان

1. interpersonal dynamics
2. implicature

در اکثر موارد برای ترجمه این معانی تلویحی از ترجمه تحت‌اللفظی استفاده کردند در حالیکه باید از ترجمه کارکردگرا^۱ بهره می‌بردند. این دانشجویان نه معانی تلویحی موجود در متن مبدأ را درک کردند و نه توانستند آن‌ها را انتقال دهند (Shehab).

در مقاله‌ای پند و نصیحت را با تکیه بر کنش گفتار در زیرنویس فیلم‌های اسپانیایی بررسی می‌کنند. در این پژوهش به دنبال این قضیه هستند که چرا وقتی دانشجویان آمریکایی فیلم‌های اسپانیایی را می‌بینند به اسپانیایی‌ها برچسب «بی‌ادب» می‌زنند. بدین منظور ۱۲ فیلم اسپانیایی را بررسی کردند و متوجه شدند که در زیرنویس انگلیسی این فیلم‌ها نوعی بی‌ادبی غیرتعمدی مشاهده می‌شود. در واقع عواملی مانند افزایش صراحت و بی‌پرده‌گویی و تغییر کنش‌های گفتاری از غیرمستقیم به مستقیم و امری منجر به این حالت شده‌اند (Pinto).

زندگی و عزیزی‌نژاد در پژوهشی اهمیت مبحث اشاره^۲ را در ترجمه نشان می‌دهند. ایشان بدین منظور ترجمه موارد اشاره‌ای که در دیوان حافظ است را با دو ترجمه انگلیسی آن مورد مقایسه قرار دادند تا خطاهای صورت‌گرفته را مورد بررسی قرار دهند. ایشان سپس راهکارهای مترجمان را هنگام مواجهه با این موارد دسته‌بندی می‌کنند تا استراتژی‌های مورد استفاده آن‌ها را کشف کنند و در نهایت نیز به نقاط ضعف و خطاهای آن‌ها اشاره می‌کنند (Zandi & Azizinezhad).

همچنین در تحقیقی دیگر به بررسی شیوه‌های ترجمه و آوازش آهنگ و ترانه در پویانمایی‌های دوبله شده به فارسی پرداخته‌اند. بدین منظور ایشان ۱۱ پویانمایی را که به فارسی دوبله شده‌اند انتخاب کردند و در نهایت به این نتیجه رسیدند که بیشتر ترانه‌ها به فارسی ترجمه نشده‌اند و به زبان انگلیسی در اختیار بینندگان قرار گرفته‌اند و مواردی همچون: تطابق نوایی، شعری و بازخوردی-معنایی را حفظ و بازآفرینی کرده‌اند (Mohammad Alizade Samani, Hashemi & Khoshsaligheh 271).

۲-۲ کاربردشناسی و مباحث مربوط به آن

کاربردشناسی را بررسی و مطالعه معنا در موقعیت گفتار تعریف می‌کنند (Leech) که شامل مباحثی می‌باشد: وقایع و کنش‌های گفتاری^۳ Hatim & Mason; Mey; Bublitz &

1. functional
2. Deixis
3. speech acts

Hatim & Ma-) معنای تلویحی (Hatim & Mason) ^۱، اصول تعامل (Norrick; Yule)، پیش‌انگاره ^۲ (son; Mey; Bublitz & Norrick; Yule)، استلزام (Hatim & Mason; Bublitz & Norrick; Yule) ^۳، اشاره (Hatim & Ma-)، ادب ^۴ (Yule)، رجوع ^۵ (son; Mey; Bublitz & Norrick; Yule)، و گفت‌وگو ^۶ (Yule) و گفت‌مان ^۷ (Mey; Yule).

در ادامه، هر یک از این مباحث که به نوعی چارچوب نظری پژوهش حاضر محسوب می‌شوند توضیح داده خواهند شد. لازم به ذکر است مفاهیمی همچون گفتگو و گفت‌مان اگرچه با کاربردشناسی در ارتباط هستند اما موضوعات وسیعی محسوب می‌شوند که نمی‌توان آن‌ها را زیرشاخه کاربردشناسی در نظر گرفت و به همین علت از حیطه بحث مقاله حاضر خارج می‌باشند.

۱-۲-۲ پیش‌انگاره

پیش‌انگاره شامل اطلاعاتی است که گوینده به صورت پیش‌فرض در نظر می‌گیرد (25 Yule). پیش‌انگاره را نه تنها از جنبه معنایی بلکه باید از جنبه کاربردشناختی نیز در نظر گرفت. به این معنا که علاوه بر معنای ظاهری جملات، حقایق و نییتی که پشت آن‌ها وجود دارد نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. در واقع، پیش‌انگاره شامل مفروضاتی است که به صورت غیرصریح بیان می‌شوند (447 Stalnaker).

در فرآیند ترجمه ممکن است آن دانشی را که نویسنده متن مبدأ برای خوانندگان به صورت پیش‌انگاره در نظر گرفته است مترجم درک نکند. در واقع مترجم باید میزان دانشی را که خوانندگان به صورت پیش‌انگاره دارند تخمین بزند که البته کاری دشوار است (125 Fawcett).

الجمال انواع پیش‌انگاره را به این صورت دسته‌بندی می‌کند:

۱. پیش‌انگاره‌های وجودی ^۸ که بر موجودیت چیزی یا کسی اشاره دارند در واقع گزاره‌های معرفه ^۹، ضمائر و اسامی خاص را شامل می‌شوند. برای مثال در

1. cooperative principles	2. presupposition
3. entailment	4. reference
5. politeness	6. conversation
7. discourse	8. existential presuppositions
9. definite expressions	

جمله زیر گوینده با این پیش‌انگاره که یک کتاب و میز وجود دارد، این جمله را بیان می‌کند (El Gamal 51).

The book is on the desk.

۲. پیش‌انگاره‌هایی که ناشی از گزاره‌های حقیقی^۱ می‌باشند. گزاره‌های حقیقی شامل مواردی هستند مانند: تأسف خوردن، آگاه بودن، درک کردن، خوشحال بودن، بی‌تفاوت بودن و غیره. اگر این گزاره‌های حقیقی درست ترجمه نشوند پیش‌انگاره حقیقی که در متن مبدأ است، درست منتقل نمی‌شود. این پیش‌انگاره در مثال زیر مشهود است (El Gamal 52).

John regretted that his presentation was not acceptable. (**Pre-supposition:** John's presentation was not acceptable)

۳. پیش‌انگاره‌هایی که معنای لغوی آن‌ها تغییر حالتی^۲ را نشان می‌دهد، به این معنا که حالتی در گذشته وجود داشته است اما دیگر وجود ندارد. مواردی مانند: شروع کردن، متوقف کردن، ادامه دادن، ترک کردن، رفتن، رسیدن (52 El Gamal).

She began to study deeply. (**Presupposition:** she didn't study deeply before).

۴. پیش‌انگاره‌هایی که ناشی از گزاره‌های تکرارشونده^۳ هستند. این گزاره‌ها مواردی را شامل می‌شوند از جمله: دوباره، یکبار دیگر، به حالت اول بازگرداندن، تکرار کردن و غیره (52 El Gamal).

She baked a cake again. (**Presupposition:** She has baked a cake before)

۵. گزاره‌هایی که ناشی از آن است که گوینده باور دارد که مخاطب اشتباهی را مرتکب شده است. افعالی مانند: نقد کردن، سرزنش کردن و متهم کردن این حالت را نشان می‌دهند (Fillmore, 122-121).

The writer was accused of plagiarism. (**Presupposition:** plagiarism is bad from the speaker's point of view).

-
1. factive predicates
 2. change-of-state
 3. iterative

۶. پیش‌انگاره‌های ساختاری^۱ نوعی دیگر از پیش‌انگاره‌ها هستند که شامل چند مورد می‌باشند. یک نوع آن‌ها شامل عبارات قیدی مانند علائم زمانی مثل: قبل از، از زمانی‌که، درحالی‌که و غیره می‌شود. نوع دیگر شامل ساختارهای گسسته و شبه‌گسسته^۲ می‌باشد. این ساختارها بر توزیع اطلاعات آشنا و اطلاعات جدید تاثیر می‌گذارند و پیش‌انگاره را انتقال می‌دهند. در ساختارهای گسسته، اطلاعات جدید در پایان عبارات اصلی می‌آیند و تمرکز اطلاعات را نشان می‌دهند. جمله گسسته جمله ایست که معمولاً با (it) شروع می‌شود و بعد از آن فعل (to be) و سپس عبارتی با (who) یا (that) می‌آید. پیش‌انگاره اینگونه ساختارها معمولاً بعد از قسمت (-wh) می‌آید (El Gamal 54).

It was her friend who cooperated with her to do her (homework). (**Presupposition:** Somebody cooperated with her)

ساختارهای شبه‌گسسته معمولاً با (what) شروع و با یک عبارت اسمی تمام می‌شوند. در این ساختارها تاکید بر عبارت اسمی است (El Gamal ۵۴).

What made her happy was that her mother came back to Germany. (**Presupposition:** Something made her happy.)

۷. برخی از پیش‌انگاره‌ها ناشی از قیاس و مقابله هستند. کلماتی از جمله: دوباره و همچنین این پیش‌انگاره را انتقال می‌دهند (El Gamal 54).

Mary called her father back

۸. برخی از پیش‌انگاره‌ها ناشی از بندهای موصولی تحدیدی^۳ هستند. در این بندها معنا محدود به معنای عبارت اسمی نیست. در این موارد اگر فعل اصلی را که خارج از بند موصولی است منفی کنیم تاثیری روی آن بند نمی‌گذارد (55) (El Gamal)

Our math teacher, who is remarkable for his teaching method, was fired last month. (**Presupposition:** He is remarkable for his teaching method.)

-
1. structural
 2. cleft and pseudo-cleft constructions
 3. non-restrictive relative clauses

۹. دست‌های از پیش‌انگاره‌ها ناشی از شرطی خلاف واقع هستند. در این حالت آن چیزی که پیش‌انگاشته می‌شود خلاف واقعیت است. این دسته از پیش‌انگاره‌ها گاهی با افعالی مانند: wish و pretend هم می‌آیند (El Ga- ۵۵ mal).

If she had studied deeply, she would have passed her
(.final exam. (**Presupposition**: she had not studied deeply

۱۰. برخی از پیش‌انگاره‌ها ناشی از صورت سوالی هستند. مثلاً در نمونه زیر این پیش‌انگاره وجود دارد که اتفاقی روی داده است. این نوع پیش‌انگاره تنها موردی است که با منفی کردن از بین می‌رود (El Gamal 55).

?What happened in your office yesterday

۲-۲-۲ معنای تلویحی

زمانیکه منظور افراد با آنچه که بر زبان می‌آورند متفاوت باشد با معنای تلویحی مواجه هستیم. (Levinson, Pragmatics, 97) دزیلا (Desilla 34) معتقد است که معنای تلویحی در فیلم زمانی اتفاق می‌افتد که فیلمسازان منظور موردنظر خود را به صورت ضمنی در گفتگوها نشان می‌دهند و مخاطبان با استفاده از محیط شناختی^۲ خود این معنا را دریافت می‌کنند. این محیط شناختی شامل اطلاعات خود بینندگان و همچنین اطلاعاتی است که فیلم در اختیار ایشان قرار می‌دهد. برای مثال زمانی که فردی می‌گوید: «فقط چند تا از پرتقال‌ها را خوردم.» تلویحاً به این مساله اشاره می‌کند که همه پرتقال‌ها را نخورده است.

گرایس (Grice) میان آنچه که گوینده بر زبان می‌آورد و چیزی که مدنظر وی است تمایز قائل می‌شود. وی اولین بار مفهوم معنای تلویحی را معرفی کرد. او دو نوع معنای تلویحی را ذکر می‌کند: ۱. معنای تلویحی مکالمه‌ای^۲ ۲. معنای تلویحی قراردادی^۴. اولی زمانی اتفاق می‌افتد که اصول تعامل^۵ گرایس رعایت نشود و دومی ناشی از برخی اصطلاحات دستوری و واژگان است. گرایس (Grice 45) معتقد است گفتار متشکل از تلاش‌هایی مبتنی بر مشارکت و همکاری است. هر یک از شرکت کنندگان حاضر در

1. counterfactual conditionals
2. cognitive environment
3. conversational implicature
4. conventional implicature
5. cooperative principles

گفت‌وگو هدف یا اهدافی دارند و در جهت و مسیری پیش می‌روند که مورد پذیرش هر دو طرف تعامل است، به این حالت اصل تعامل گویند. وی (Grice 46-45) چهار اصل همکاری را معرفی می‌کند:

۱. کمیت (مختصر و مفید صحبت کنید).
۲. کیفیت (مطلبی را که از صحت آن مطمئن نیستید و برای آن شواهد کافی ندارید بیان نکنید).
۳. ارتباط (مرتبط سخن بگویید).
۴. شیوه (به حالت و طرز بیان مرتبط است. منظم و خلاصه صحبت کنید و از ابهام و پیچیدگی جلوگیری کنید).

مترجم باید معنای تلویحی متن اصلی را به همان صورت تلویحی در متن مقصد انتقال دهد. اما گاهی ترجمه معنای تلویحی منجر به درک نادرست در متن مقصد می‌شود. در این موارد مترجم مجبور می‌شود تا انتخابی درست و آگاهانه داشته باشد (Frank 7). از طرف دیگر، بسیاری از مترجمان سعی می‌کنند به متن مبدأ وفادار باشند و معنای تلویحی را به صورت تحت‌اللفظی ترجمه می‌کنند. در این حالت محیط شناختی مخاطبان مقصد در نظر گرفته نمی‌شود (Sanati Far 98). گات (Gutt) نیز معتقد است تصریح‌سازی معنای متن اصلی را از بین می‌برد، به همین دلیل نباید معنای تلویحی را به صورت صریح بیان کرد.

۲-۲-۳ کنش‌های گفتاری

یکی از پیچیده‌ترین جنبه‌های کاربردشناختی که بر فرآیند ترجمه تاثیر می‌گذارد مساله کنش گفتار است (Hatim). عملی که با کلام انجام می‌شود را کنش گفتار گویند مانند: عذرخواهی کردن، شکایت کردن، دعوت کردن و غیره (Yule 47).

آستین (Austin) کنش گفتاری را شامل سه وجه می‌داند: ۱. کنش بیانی^۱ (عمل بیان کردن و به زبان آوردن جمله) ۲. کنش غیربیانی^۲ (عملی که همراه با قصد و نیت و وابسته به بافت است) ۳. کنش تأثیری^۳ (تأثیری که کلام بر شنونده دارد).

سرل (Searle 66) کنش‌های بیانی را به این موارد دسته‌بندی می‌کند: اظهاری^۴ (کنش‌هایی

1. locutionary	2. illocutionary
3. perlocutionary	
4. representative	2. directive

که باور گوینده را نشان می‌دهند، مواردی مانند ادعاکردن، باور کردن، نتیجه‌گیری کردن، ترغیبی^۱ (گوینده سعی می‌کند تا مخاطب را به انجام کاری تشویق و ترغیب کند، مواردی مانند: دستور دادن، سفارش دادن، درخواست کردن)، عاطفی^۲ (حالات روانی گوینده را نشان می‌دهند، مواردی همچون: عذرخواهی کردن، تبریک گفتن)، تعهدی^۳ (تعهد گوینده را نسبت به انجام عملی در آینده نشان می‌دهند، مواردی همچون: قول دادن، ضمانت کردن) و اعلامی^۴ (نشان دهنده تغییر در روند امور هستند، مواردی مانند: اعلام جنگ کردن، اخراج کردن از کار). از سوی دیگر، کنش‌های گفتاری را که میان فرم و کارکرد ارتباطی (communicative function) آن‌ها رابطه مستقیم وجود دارد، کنش گفتاری مستقیم می‌نامند. درحالی‌که در کنش گفتاری غیرمستقیم میان فرم و کارکرد آن ارتباط مستقیم وجود ندارد (Sultan 28).

	کارکرد ارتباطی	فرم
Did you eat the apple?	Interrogative Question. (مستقیم)	
Can you open the window?	Interrogative request. (غیرمستقیم)	

۲-۲-۴ اشاره

مبحث اشاره ویژگی‌های آگاهانه، فردی و وابسته به بافت را شامل می‌شود (Levinson 97 son, Deixis). در واقع، اشاره شامل واحدهای زبانی است که به اشخاص یا جزئیاتی از بافتی که ارتباط در آن رخ می‌دهد دلالت دارد (Arroyo 4). ضمائر شخصی (من، تو، ما، ...)، ضمائر اشاره (این، آن، ...، قیود مکان (اینجا، آنجا، ...، قیود زمان (اکنون، بعداً، ...)) و غیره در این دسته جای می‌گیرند (Hanks 46). لوینسون (Levinson, Deixis 111) اشاره را شامل چند نوع می‌داند: ۱. اشاره شخص ۲. اشاره زمان ۳. اشاره مکان ۴. اشاره اجتماعی ۵. اشاره گفتمان.

۱. اشاره شخص شامل ضمائر است. در خیلی از زبان‌ها به‌کارگیری این ضمائر تحت تاثیر فاصله سنی، جایگاه اجتماعی و میزان آشنایی گوینده و مخاطب با یکدیگر است (Yule 10).

2. expressive
4. declarative

4. commissive

۲. اشاره زمان شامل لحظه و زمانی است که گفتار در آن اتفاق می‌افتد. زبان‌های متفاوت گاهی از نظر واحدهای زمانی با یکدیگر متفاوت هستند، برای مثال در برخی از زبان‌ها، هر کدام از ده روز آینده نامی مشخص دارد (Levinson, Deixis 114).

۳. اشاره مکان شامل فاصله مکانی افراد و اشیا است. البته گاهی از دید گوینده فاصله مساله‌ای فیزیکی نیست بلکه روانشناختی است. برای مثال: گاهی گوینده هنگام صحبت کردن از وطنش که از آن دور است از کلمه «اینجا» بهره می‌برد، در حالی که اگر فاصله فیزیکی مدنظر بود باید از «آنجا» استفاده می‌کرد (Yule 13-12).

۴. اشاره گفتمان^۱ شامل آن مواردی است که به قسمت‌هایی دلالت دارد که قبلاً در یک گفتمان به آن اشاره شده است. برای مثال استفاده از عباراتی همچون: همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، در فصل آینده، و غیره. در این نوع اشاره گاهی از اشاره زمانی و مکانی نیز استفاده می‌شود (Levinson, Deixis 119-118). اشاره گفتمان در اکثر مواقع شامل علائم گفتمانی مانند: باین وجود، در نتیجه و اما است (Levinson, Deixis 119).

۵. اشاره اجتماعی شامل نشان دادن روابط و جایگاه اجتماعی از طریق اصطلاحات زبانی است. در اکثر زبان‌ها این مساله از طریق کاربرد نشانه‌های احترام^۲ و تجلیل نشان داده می‌شود (Levinson, Deixis 119). به عقیده وی (Levinson, Pragmatics) برخی از ساختارهای دستوری همچون ساختار امری و ترغیبی نیز گونه‌ای از اشاره به‌شمار می‌روند.

در واقع اشاره، مبحثی است که برای مترجمان مشکلاتی را ایجاد می‌کند که این مشکلات ناشی از معنای نامرئی است که این موارد با خود به همراه دارند (Zandi 931 & Azizinezhad).

۵-۲-۲ ارجاع

ارجاع به آن دسته از صورت‌های زبانی اطلاق می‌شود که گوینده از آن‌ها استفاده می‌کند تا مساله خاصی را به مخاطب انتقال دهد. این ارجاعات می‌تواند شامل اسامی خاص، ضمایر و یا عبارات اسمی باشد. گوینده ارجاع مناسب را با توجه به اطلاعات قبلی مخاطب از مرجع مورد نظر به کار می‌برد (Yule 17).

ارجاع مواردی از این قبیل را شامل می‌شود: ۱. ضمایر و کلمات و عبارات اشاره

1. discourse deixis
2. honorifics

(این میز، آن گربه، من، این، ...). ۲. اسامی خاص (ارسطو، پاریس، ...) ۳. عبارات معرفه (زنی که کنار میز ایستاده، باغ من، ...) (Carlson 76-75). یول (Yule 17) علاوه بر این موارد، عبارات نکره (یک مرد، یک زن، ...) را نیز در دسته ارجاع قرار می‌دهد. به عقیده استراسون (Strawson)، مساله ارجاع در بعد کاربردشناسی براساس معنای زبان‌شناختی عبارت نیست بلکه وابسته به کاربردی است که آن عبارت دارد.

۶-۲-۲ ادب

کسپر (Kasper 193) معتقد است مساله ادب اهمیت فراوانی دارد. تا جاییکه افراد مبتدی و غیربومی ممکن است در این زمینه دچار خطاهای ارتباطی شوند. با اهمیتی که این مساله داشت در اواخر ۱۹۷۰ به‌عنوان یکی از دغدغه‌های اصلی حوزه کاربردشناسی شناخته شد.

برای تعریف مفهوم «ادب» لازم است ابتدا مفهوم «وجهه»^۱ را تعریف کرد. درواقع وجهه را خودانگاره‌ای در نظر می‌گیرند که هر فرد برای خود قائل است. دو نوع وجهه وجود دارد: ۱. وجهه مثبت^۲ (تمایل فرد برای پذیرفته شدن به‌عنوان عضوی از جامعه را گویند) ۲. وجهه منفی^۳ (تمایل به استقلال و دوری از تحصیل را می‌گویند) (Brown 61 & Levinson). گافمن (Goffman 306) معتقد است وجهه مبتنی بر رفتارهای درست در اجتماع می‌باشد و جامعه آنرا به فرد می‌دهد.

درواقع کاربران زبان به منظور ایجاد و حفظ ارتباطی مناسب از راهکارهایی بهره می‌برند که به آن ادب می‌گویند (Leech 104). لیکاف (Lakoff) معتقد است سه حالت برای مساله ادب وجود دارد: ۱. رفتار مودبانه، که زمانی اتفاق می‌افتد که افراد از اصول مودبانه پیروی می‌کنند چه این انتظار نسبت به آن‌ها وجود داشته باشد چه نداشته باشد. ۲. رفتار غیرمودبانه، زمانی که افراد از اصول مودبانه پیروی نمی‌کنند که این حالت زمانی است که این انتظار از ایشان وجود ندارد که مطابق این اصول رفتار کنند. ۳. رفتار بی‌ادبانه، زمانی که افراد علیرغم انتظاری که نسبت به آن‌ها وجود دارد مودبانه رفتار نمی‌کنند.

به این ترتیب، اگر فردی به گونه‌ای رفتار کند که به نحوی وجهه شخص مقابل را

1. face
2. positive face
3. negative face

زیر سوال ببرد و تهدیدی برای وجهه او محسوب شود به آن کنش تهدیدکننده وجهه^۱ و اگر فرد حرفی بزند که تهدید وجهه را کاهش دهد به آن کنش حافظ وجهه^۲ گویند (Yule 60). زمانی که گوینده از ساختارهای مثبت ادب استفاده کند، در کلامش اطلاعات شخصی، کاربرد اسامی خودمانی، لهجه مشترک و این قبیل موارد دیده می‌شود و شخص سعی دارد که خود را عضوی از گروه مخاطب در نظر بگیرد که این را راهکار همبستگی^۳ می‌نامند. اما زمانی که گوینده از ساختارهای منفی ادب استفاده کند، استقلال و آزادی مخاطب مورد توجه است. اینجا مورد مشترکی وجود ندارد و فرد خود را عضو گروه مخاطب در نظر نمی‌گیرد. در اینجا اطلاعات و اسامی شخصی دیده نمی‌شود. به این شیوه رسمی راهکار احترام^۴ می‌گویند (Yule 66-65).

یکی دیگر از راهکارهای ادب برای جلوگیری از این ریسک که مخاطب، درخواست یا دعوت گوینده را رد کند استفاده از ساختارهای پیش‌توالی^۵ است. یکی از این ساختارهای پیش‌توالی پیش‌درخواست^۶ است که در این حالت گوینده قبل از اینکه درخواست اصلی خود را مطرح کند پیش‌درخواست را از وی سوال می‌کند. دیگری استفاده از پیش‌دعوت^۷ است که گوینده برای اینکه دعوتش مستقیماً رد نشود ابتدا این ساختار را به کار می‌برد سپس اگر پاسخ مخاطب مثبت بود دعوت خود را مطرح می‌کند. ساختار دیگر پیش‌خبر^۸ است که اکثراً کودکان از آن استفاده می‌کنند. آن‌ها از این ساختار بهره می‌برند تا میزان اشتیاق مخاطب را نسبت به شنیدن آن خبر مطلع شوند که همچون ساختارهای قبل، اگر پاسخ مثبت بود و مخاطب اشتیاق لازم را داشت خبر خود را تعریف می‌کنند (Yule 69-67).

۷-۲-۲ استلزام^۹

اطلاعاتی را که در درون پاره‌ای از کلام وجود دارد استلزام معنایی می‌گویند. تفاوت پیش‌انگاره و استلزام معنایی در این است که اولی شامل اطلاعاتی است که گوینده کلام در نظر می‌گیرد و دومی اطلاعاتی است که جمله دربردارد (Yule 25). هوآنگ (397)

1. Face threatening act
3. Solidarity strategy
5. pre-sequences
7. pre-invitation
9. entailment

2. face saving act
4. Deference strategy
6. pre-request
8. pre-announcement

(Huang) معتقد است استلزام معنایی در صورتی اتفاق می‌افتد که اگر به ترتیب دو گزاره الف و ب را داشته باشیم، گزاره الف حقیقت گزاره ب را تضمین کند.

۸-۲-۲ معرفی و نگرگی^۱

ابِت (Abbott 122) معتقد است معرفگی و نگرگی در زبان انگلیسی شامل استفاده از حرف تعریف معرفه the و نکره a/an و عبارات اسمی است که با آن‌ها بیان می‌شوند. وی معتقد است معرفه بیشتر از نکره مورد بررسی قرار گرفته است و محققان زیادی به دسته‌بندی انواع عبارات اسمی که به صورت معرفه می‌آیند پرداخته‌اند. پرینس (122) (Abbott) دسته‌بندی از انواع معرفه ارائه کرده است: ۱. اسامی خاص ۲. ضمائر شخصی ۳. عبارات اسمی که با the می‌آیند ۴. عبارت اسمی با ضمیر اشاره و ۵. عبارت اسمی با مالکیت.

ابِت (Abbot) چند ویژگی را عنوان می‌کند که در ارتباط با معرفه است: ۱. یگانگی^۲ (در حالت معرفه درباره یک شخص یا شیء منحصربفرد صحبت می‌شود) ۲. آشنایی^۳ (این انتظار وجود دارد که گوینده و شنونده هر دو با شخص یا شیئی که درباره آن صحبت می‌شود آشنا هستند) ۳. قدرت^۴ (تقابل میان گفتار ضعیف و قوی در نکره و معرفه بودن است. معرفه را قوی و نکره را ضعیف در نظر می‌گیرند)

۴. اختصاص^۵ (خوانش اختصاصی یا غیراختصاصی فرد یا شیئی که درباره آن صحبت می‌شود. وون هیوسینگر (Von Heusinger) زمانیکه گوینده و شنونده هر دو مرجع آنچه را که در موردش صحبت می‌شود می‌دانند به این حالت خوانش اختصاصی معرفه می‌گویند. حالت دوم زمانی است که گوینده می‌داند در مورد چه کسی یا چیزی سخن می‌گوید اما مخاطب نمی‌داند که به آن خوانش اختصاصی نکره می‌گویند و حالت سوم در صورتی است که نه گوینده و نه مخاطب از مرجع مطلع نیستند که به آن خوانش غیراختصاصی نکره می‌گویند. شناخت مرجع به این معنا نیست که گوینده الزاماً تضمین می‌کند که آن چیزی یا کسی که درباره آن صحبت می‌کند در دنیای خارج موجود است بلکه به این معنا که قبلاً در گفتمان‌های قبل درباره آن صحبت شده است و برای مخاطب آشناست. تفاوت آن با مورد دوم یعنی آشنایی، در این است که اینجا

1. definiteness and indefiniteness
3. familiarity
5. specificity

2. uniqueness
4. strenght

مبحث ارجاع مطرح است.

۳. روش تحقیق

در پژوهش حاضر ابتدا مباحث مرتبط با کاربردشناسی که پیش‌تر محققان ارائه کرده‌اند در قالب چارچوبی جامع و به‌صورت خلاصه توضیح داده و چارچوب نظری پژوهش در نظر گرفته شدند. سپس نمونه‌هایی از چهار فیلم انگلیسی‌زبان (ناتینگ هیل^۱، فهرست آرزوها^۲، هدیه نهایی^۳ و من هنوز آلیس هستم^۴) که به زبان فارسی دوبله شده‌اند ارائه می‌شود. آنگاه با استفاده از روش تحلیل محتوا^۵ مبحث کاربردشناختی موجود در آن نمونه به همراه نحوه ترجمه آن مشخص می‌شود. دلیل انتخاب این فیلم‌ها این است که همگی توسط شرکت‌های معتبر، دوبله و ترجمه شده‌اند و فیلم‌هایی هستند که بارها از شبکه‌های مختلف صدا و سیما پخش شده‌اند.

۴. ارائه و تحلیل داده‌ها

در پژوهش حاضر با بررسی نسخه اصلی و دوبله چهار فیلمی که پیش‌تر نام آن‌ها ذکر شد، نمونه‌های زیادی پیدا شد که در آن‌ها مباحث کاربردشناختی ترجمه لحاظ نشده بود که به علت محدودیت تعداد واژگان مقاله، در پژوهش حاضر تنها تعدادی از این نمونه‌ها ذکر می‌شود. در جدول زیر نمونه‌ای از پیش‌انگاره و ترجمه آن از فیلم ناتینگ هیل ذکر شده است. در این نمونه آن‌ها در واکنش به اینکه ویلیام تلاش می‌کند تا لباس او را تمیز کند جمله (what are you doing) را به زبان می‌آورد که حامل پیش‌انگاره ناشی از فرم سوالی است، اما در ترجمه، این پیش‌انگاره از بین رفته و تصریح‌سازی صورت گرفته است.

1. referentiality

2. Notting hill

3. The bucket list

4. The ultimate gift

5. Still Alice

6. content analysis

فیلم ناتینگ هیل، دقیقه ۱۲ (ویلیام با عجله در حالیکه قهوه‌اش در دستش بود در خیابان راه می‌رفت که ناگهان آنا با او برخورد می‌کند و قهوه روی لباس آنا می‌ریزد.)	
ST	TT
Anna: What are you doing? William: Nothing, nothing... Look, I live just over the street -- you could get cleaned up.	آنا: لطفا به من دست نزن. ویلیام: من واقعا متاسفم. من اون طرف خیابون زندگی می‌کنم. اونجا تو خونه آب و صابون هست. می‌تونید اونجا لباستون و تمیز کنید.

در نمونه زیر، در نسخه زبان اصلی، مارتین به صورت تلویحی می‌گوید که ویلیام از ضرر مالی ناراحت است و به همین علت به او پیشنهاد قهوه می‌دهد تا کمی آرام شود. در واقع اینجا قاعده کمیت نقض شده است. اما در دوبله به صورت صریح به (ضرر زیادیه) اشاره شده است. جمله (all I can afford) نیز حامل تلویح قراردادی ناشی از کلمه (all) می‌باشد که در دوبله به صورت صریح ترجمه شده است.

فیلم ناتینگ هیل، دقیقه ۶ (ویلیام در حال انجام حساب و کتاب مغازه با مارتین که کارمندش است صحبت می‌کند)	
ST	TT
Martin: Shall I go get a cappuccino? Ease the pain. William: Yes, better get me a half. <u>All I can afford.</u>	مارتین: ضرر زیادیه، برم برات یه کاپوچینو بخرم؟ می‌دونی کمی درد رو تسکین می‌ده. ویلیام: آره، آره. ولی یه لیوان کوچیک. پول بزرگشو ندارم.

در مورد زیر که نمونه‌ای برای تغییر کنش گفتار در ترجمه است، جیسون با بیان یک کنش اظهاری غیرمستقیم (فرم عبارت خبری است اما کارکرد آن سوالی است) قصد دارد که درخواست خود را که پیدا کردن اتاق امیلی است مطرح کند. اما در نسخه دوبله این عبارت به صورت کنش ترغیبی مستقیم (فرم سوالی) ترجمه شده است. مادر امیلی نیز از کنش اظهاری غیرمستقیم (فرم عبارت خبری اما کارکرد آن سوالی) استفاده می‌کند تا ببیند که جیسون دخترش را دیده است یا خیر. در نسخه دوبله، این قسمت نیز به صورت کنش ترغیبی مستقیم ترجمه شده است.

فیلم هدیه نهایی، دقیقه ۴۳ (جیسون به بیمارستان می رود و دنبال اتاق امیلی می گردد)	
ST	TT
Jason: <u>A young blonde woman and her little girl.</u>	جیسون: ببخشید اتاق ۲۰۲ کجاست؟ پرستار: اونجاست.
Nurse: Just down the hall.	جیسون: ممنون
Jason: Thanks.	مادر امیلی: تو اینجا چیکار می کنی؟
Mother: What are you doing here?	دیدیش؟
<u>You saw her.</u>	جیسون: آره.
Jason: Yeah.	

در نمونه زیر، با مشاهده قسمت هایی که زیر آن ها خط کشیده شده است که در واقع همگی به نحوی ارجاع را نشان می دهند و همچنین مقایسه آن ها در متن مبدا و مقصد به راحتی می توان دید که تغییراتی در متن مقصد صورت گرفته که باعث تغییر در مرجع ضمائر متن اصلی شده است. برای مثال: ضمیر (we) به صورت «من» و عبارت (hun- dreds of these discussions) به «هزاران بار همین سوال و» ترجمه شده است. مرجع (these discussions) بحث هایی است که درباره معنویات می شود اما در نسخه دوبله این قسمت کلاً تغییر کرده است.

فیلم فهرست آرزوها، دقیقه ۴۷ (ادوارد و کارتر در هواپیما هستند که کارتر به بیرون نگاه می کند و درباره عظمت و زیبایی مناظر و قدرت خداوند صحبت می کند)	
ST	TT
Edward: <u>Carter...</u>	ادوارد: کارتر!
<u>We can have hundreds of these discussions...</u>	من تا حالا هزاران بار همین سوال و از خودم کردم که چرا من به این نقطه رسیدم و در مقایسه با آدمایه نظیر تو همیشه به نتیجه رسیدم
And <u>everyone of them</u> , always hits <u>the same wall</u> .	که من به چیزایی توی کتم نمی ره.
Is there... a <u>sugarplum fairy</u> or not?	کارتر: خب! باور تو چیه؟
And <u>nobody</u> , has ever gotten over <u>that wall</u> .	ادوارد: من اهل باورکردن نیستم.
Carter: Well... what do <u>you</u> believe?	کارتر: نه باوری، نه ایمانی، هیچی. ها؟
Edward: <u>I resist all faiths.</u>	ادوارد: به دنیا می ایم و می می ریم. من تا همین جاشو سردرمی ارم. همین.
Carter: No ' <u>Big Bang</u> ', no <u>master of the universe</u> ?	
Edward: <u>We live and we die, and the wheels on the bus go round and round.</u>	

جدول زیر نمونه‌ای از مبحث ادب است که در آن ادوارد خطاب به افرادی که در یک جلسه کاری، او و مدیری‌اش را مورد مواخذه قرار داده‌اند از (boys and girls) استفاده می‌کند که با توجه به موقعیتی که در فیلم مشاهده می‌شود به نظر می‌آید قصد وی این است که لحنی همراه با توهین و تمسخر داشته باشد زیرا در ادامه به آن‌ها می‌گوید که آن‌ها به او نیازمندند و او هیچ نیازی به آن‌ها ندارد که در نسخه دوبله، این عبارت به صورت رسمی و مودبانه به «خانم‌ها و آقایان» ترجمه شده است.

فیلم فهرست آرزوها، دقیقه ۶ (ادوارد در یک جلسه کاری خطاب به افرادی که مدیریت وی را در بیمارستان نقد می‌کنند صحبت می‌کند)	
ST	TT
Edward: Look... I passed up lunch with Mitchell Phiffer to be here. So, can we desist of all this domain posture. <u>Boys and girls</u>, you need me, I do not need you. Now there's a sizable cheque in this envelope, let me know if you deceit to cash it.	ادوارد: ببینید من قرار ناهارم نمی‌تونم به هم بزدم. ناهار تو یه رستوران عالی با هم صحبت خوب! می‌شه زودتر این بازی رو تموم بکنید؟ <u>خانم‌ها آقایان</u>، شما به من احتیاج دارید، من به شما احتیاجی ندارم. توی این پاکت یه چک هست با مبلغ خیلی بالا اگه خواستین یه وقت نقدش کنین بهم فقط اطلاع بدین.

در مورد زیر، این استلزام وجود دارد که رد^۱ دفتر شرکت‌های خود را به خاطر مسائل مربوط به مالیات از تگراس انتقال داده است. در نسخه دوبله این مورد کاملاً به شکل دیگری ترجمه شده است و صحبت از علاقه وی به روستای محل تولدش کرده است. البته این امکان وجود دارد که به دلیل مسائل مربوط به سانسور (عدم استفاده از کلمه تگراس) این قسمت تغییر کرده باشد.

1. Red

فیلم هدیه نهایی، دقیقه ۳ (همه در قبرستان هستند تا مراسم تدفین رد را انجام دهند که پسرش کمی خاک را با دستش روی تابوت پدرش می‌ریزد و این جملات را می‌گوید.)	
ST	TT
Even though Dad moved his corporate offices from Texas many years ago... for tax reasons... he always said he wanted to be buried under Texas soil.	همیشه به روستای محل تولدش علاقه زیادی داشت، به هر حال اون خودش می‌خواست که اونجا دفن بشه.

در مورد زیر (the congress) معرفی است و ادوارد با بیان این عبارت، منظورش گردهمایی مشخصی بوده است که در نسخه دوبله به (یه گردهمایی) که نکره و عام می‌باشد ترجمه شده است.

فیلم فهرست آرزوها، دقیقه ۷ (پرستاران ادوارد را به اتاق بستری می‌آورند. او عصبانی است و داد و بیداد می‌کند)	
ST	TT
Edward: Ah... what's it do to your lungs, and there's the congress next month I don't wanna go there, and have to breathe through a hole in my throat.	ادوارد: نمی‌دونم این چه ربطی به ریه‌هام داره! ماه دیگه تو یه <u>گردهمایی</u> باید شرکت کنم نمی‌خوام از دهن نفس بکشم، نمی‌خوام.

در نمونه زیر، (you need it yourself) و (experiencing a real problem) حامل پیش‌انگاره ساختاری می‌باشند که از ترجمه حذف شده‌اند و معنا نیز تغییر کرده است.

فیلم هدیه نهایی، دقیقه ۴۱ (رد خطاب به جیسون این جملات را بیان می‌کند.)	
ST	TT
Red: Now, you have to take that money and- as much as you need it yourself- spend it on someone experiencing a real problem.	رد: خب اون پولو بردار و با خودت ببر ولی نهایت سعیو بکن که توی یه کار خوب خرجش کنی.

در نمونه بعد، (once she adjusts to Minnesota) حامل کنش اظهاری می‌باشد اما در ترجمه به جمله‌ای با معنای متفاوت و کنش تعهدی برگردانده شده است.

فیلم من هنوز آلیس هستم، دقیقه ۸۰ (جان در حال صحبت با فرزندانش درباره تصمیمش برای بردن آلیس به شهر محل کارش است).	
ST	TT
John: Now I want to take her with me. <u>And once she adjusts to Minnesota,</u> she'll be happier for it and so will we all.	جان: می‌خوام مادرتونم با خودم ببرم. اونجا تحت بهترین مراقبت قرارش می‌دم. حتم دارم خوشحال‌تر می‌شه که این باعث خوشحالیه همه ماست.

در مورد زیر، دو کلمه (but) در نسخه مبدا آمده که هر کدام حامل تلویح قراردادی می‌باشند اما هر دوی آن‌ها در ترجمه حذف شده‌اند که این مساله باعث تغییر معنای مقصد نیز شده است. همچنین ارجاع در (your hopes) نیز به «امیدمون» تغییر کرده است.

فیلم فهرست آرزوها، دقیقه ۲۷ (دکتر در بیمارستان به ادوارد می‌گوید که فقط شش ماه دیگر زنده است و در ادامه این جملات را خطاب به وی بیان می‌کند).	
ST	TT
Doctor: Well, there is an experimental program, that we're thinking about getting you in on... <u>but I don't wanna get your hopes up, but I think you would be an excellent candidate.</u>	دکتر: البته یه سری برنامه‌های تجربی داریم که امیدمونو بالا بیره و ... از نظر من تو بهترین کسی هستی که می‌تونی از پیشش بریای.

همانطور که مشاهده می‌شود در نمونه زیر، اشاره مکانی (here) به صورت «اونجا» برگردانده شده است. درحالی‌که همه این افراد در همان رستوران و موقعیت مکانی حضور دارند که بلا درباره آن صحبت می‌کند و استفاده از اشاره مکانی «اونجا» منجر به این می‌شود که مخاطبان دچار ابهام شوند.

فیلم ناتینگ هیل، دقیقه ۹۰ (ویلیام و دوستانش در رستوران تونی در حال غذا خوردن هستند و بلا این جملات را خطاب به جمع بیان می‌کند).	
ST	TT
Bella: Exactly a year ago today, this man here started the finest restaurant in London. Unfortunately -- no one ever came to eat <u>here</u>.	بلا: دقیقا یک سال قبل چنین روزی این مرد در اینجا بهترین رستوران لندنو افتتاح کرد. اما متاسفانه هیچ کس برای خوردن غذا به اونجا نیامد.

در مورد زیر، دوست جیسون با بیان (the land) که معرفه است زمین مشخصی مدنظرش می‌باشد و دلالت بر همان زمینی دارد که جیسون روی آن کار می‌کند. اما در ترجمه این قسمت به صورت کلی به «زمین» برگردانده شده است. همچنین، مرجع ضمیر (that) همان زمین مشخص است اما در ترجمه به «زمین» برگردانده شده است.

فیلم هدیه نهایی، دقیقه ۲۰ (جیسون تلفنی با دوستش صحبت می‌کند).	
ST	TT
His friend: So it must be <u>the land</u>, right? They're giving <u>that</u> to you? Jason: Uh, land's got a lot to do with it, yeah.	دوست جیسون: پس حتما <u>زمینه</u>، می‌خوان بهت <u>زمین</u> بدن، هان؟ جیسون: خب یه جورایی به زمینم مربوط می‌شه.

در نمونه زیر، (the embryos) معرفه است و آنا که باردار است در واقع از جنین خودش صحبت می‌کند اما در ترجمه به صورت نکره به «یه جنین» برگردانده شده است. همچنین عبارت (we can be sure) به گونه‌ای برگردانده شده که ارجاع آن از ضمیر «ما» به «آن‌ها» تغییر کرده است. هر دو این تغییرات منجر به سردرگمی بیننده می‌شود. زیرا در این سکانس مشخص نیست که وی باردار است و از جنین خودش حرف می‌زند درحالی‌که در ادامه فیلم بارداری و زایمان وی نشان داده می‌شود.

فیلم من هنوز آلیس هستم، دقیقه ۳۱ (آنا تلفنی به مادرش خبر می‌دهد که نتیجه آزمایش آلزایمر وی مثبت است.)	
ST	TT
ALICE: Baby, how you feeling? ANNA: I'm okay. One good thing, at least I found out now before the next IUI session. I guess there's a way they can test the embryos. So we can be sure - that the baby'll be okay.	آلیس: دخترم الان در چه حالی؟ آنا: حالم خوبه، یه چیز خوب اینه که دست کم الان فهمیدم، گمونم راهی باید باشه که بتونن از یه جنین آزمایش بگیرن که مطمئن بشن بچه قراره سالم باشه.

در جدول زیر، درواقع بلک بیوتی نام یک هنرپیشه (یک اسب) است و عبارت (you and Black Beauty tied) حامل این استلزام است که هم او و هم آنا در جایگاه یکسانی از محبوبیت برای خوانندگان این مجله قراردارند. اما در ترجمه این استلزام از بین رفته و معنا تغییر کرده است.

فیلم ناتینگ هیل، دقیقه ۳۰ (ویلیام به دروغ خودش را خبرنگار معرفی می‌کند تا با آنا ملاقات کند. در این صحنه وی در پایان مصاحبه‌ای که با آنا دارد این جملات را به وی می‌گوید.)	
ST	TT
Anna: Well, it was nice to meet you. Surreal but nice. William: Thank you. You are 'Horse and Hound's favorite actress. You and Black Beauty. Tied.	آنا: خب، از دیدنتون خوشحال شدم. رویات زیباست. ویلیام: شما هنرپیشه محبوب نشریه «اسب و سگ» هستید. در ضمن فیلم روبان سیاتونم عالی بود.

در مورد زیر نمونه دیگری از پیش‌انگاره وجود دارد. عبارت (with your papers it's the worst place to be) حامل پیش‌انگاره وجودی می‌باشد که در ترجمه پیش‌انگاره آن از بین رفته و تصریح‌سازی صورت گرفته است.

فیلم فهرست آرزوها، دقیقه ۵۱ (ادوارد و کارتر در اتاق خود در بیمارستان هستند که ادوارد از کارتر درباره شیمی درمانی سوال می پرسد)	
ST	TT
William: This is the place. Anna: Thank you. I'm just in London for two days -- but, with your papers, it's the worst place to be.	ویلیام: اینجا خونه خودته. آنا: متشکرم. می‌دونی من فقط دو روزه که تو لندنم ولی روزنامه‌هاتون آبرومو بردن.

در جدول زیر، نمونه‌ای دیگر از معنای تلویحی دیده می‌شود. در اینجا، در مبدا از یک تشبیه استفاده کرده و استخوان درد ناشی از شیمی‌درمانی را مانند (napalm) عنوان کرده است که حامل تلویح مکالمه‌ای ناشی از نقض اصل کیفیت می‌باشد. اما در ترجمه این تشبیه از بین رفته و معنای آن صراحتاً بیان شده است.

فیلم ناتینگ هیل، دقیقه ۶۸ (آنا از پخش عکس‌هایش توسط روزنامه‌ها ناراحت است و از دست خبرنگاران به خانه ویلیام پناه می‌برد.)	
ST	TT
Edward: How rough is it? Carter: Not too bad, if you don't mind around the clock vomiting, watching your veins turn black. <u>And feeling like, your bones are made of napalm.</u>	ادوارد: خیلی سخته؟ کارتر: خیلی بد نیست، البته اگه استفراغ شبانه‌روزی یا دیدن سیاه شدن رگاتو دوس داشته باشی، <u>استخوان درد و درد بدنم که دیگه نگو.</u>

در نمونه زیر که مثالی دیگر از کنش گفتار می‌باشد، در مبدا جمله‌ای که زیر آن خط کشیده شده حامل کنش اظهاری مستقیم و فرم خبری می‌باشد اما در ترجمه به صورت فرم سوالی و حامل کنش ترغیبی برگردانده شده است. یعنی در واقع هم فرم و هم کارکرد جمله فرق کرده است.

فیلم من هنوز آلیس هستم، دقیقه ۴۸ (آلیس و لیدیا در کنار ساحل قدم می‌زنند و با همدیگر صحبت می‌کنند).	
ST	TT
LYDIA: <u>You're going to be around for along time Mom.</u> Alice: Yes yes...There are some things I want to do. I want to take a sabbatical year with daddy, but I don't think that's going to happen. I want to read some classic books I've always meant to read. And I want to see Anna have a baby, I want to see Tom graduate	لیدیا: تو قراره مدت زیادی اینجا باشی؟ آلیس: آره، آره. بعضی کارا هست که می‌خوام انجام بدم. می‌خوام یه مرخصی با حقوق با پدرت بگیرم ولی فک نمی‌کنم این اتفاق بیفته، می‌خوام بچه‌دار شدن آنا رو ببینم و ببینم تام فارغ‌التحصیل شده، می‌خوام کالج رفتن تو رو ببینم.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

همانطور که مشاهده شد در هر مورد سعی شد با توضیحی که درباره بافت موقعیتی آن سکانس از فیلم داده می‌شود درک جنبه کاربردشناختی آن مورد راحت‌تر باشد و مثال‌ها خارج از بافت بررسی نشوند. با مقایسه نسخه اصلی و دوبله می‌بینیم که چطور غفلت آگاهانه یا ناآگاهانه از برخی از این مباحث کاربردشناختی منجر به تولید معنایی متفاوت و یا از بین رفتن و تغییر بعد کاربردشناختی نسخه اصلی فیلم شده است. گاه با تصریح‌سازی معنای پنهان و ناگفته کلام، گاه با حذف بعد کاربردشناختی و گاه با تغییر آن به موردی متفاوت، این بُعد از معنا در ترجمه قربانی شده است. در مواردی که حامل پیش‌انگاره هستند با حذف، تغییر و یا تصریح‌سازی اطلاعاتی که گوینده آن‌ها را به‌صورت پیش‌فرض در نظر گرفته دستخوش تغییر شده‌اند. در موارد مربوط به کنش گفتار گاه فرم و یا کارکرد جمله و در برخی موارد هر دوی آن‌ها تغییر کرده‌اند. در برخی موارد با تغییر میزان رسمی بودن جمله و تغییر واژگان منجر به در نظر نگرفتن مبحث ادب شده‌اند. در مواردی که نسخه اصلی حامل معنای تلویحی می‌باشد گاه با حذف، گاه با تغییر و گاه با تصریح‌سازی اطلاعات ضمنی، این بعد مورد غفلت واقع شده است. در ارتباط با مباحثی همچون اشاره، استلزام، ارجاع و معرفه و نکره نیز با تغییراتی که صورت گرفته منجر به از بین رفتن این مباحث کاربردشناختی در دوبله

شده‌اند. اینکه علت این غفلت چیست و چه تاثیری بر درک مخاطب از فیلم می‌گذارد و اینکه چه مسائلی منجر به تغییر در بعد کاربردشناختی فیلم می‌شود موضوعاتی است که می‌توان در قالب سایر پژوهش‌ها به آن‌ها پرداخت. نکته‌ای که لازم است در این پژوهش در نظر داشت این است که معمولاً محدودیت‌هایی بر ترجمه دوبله تحمیل می‌شود که این محدودیت‌ها کار ترجمه را سخت می‌کند. یکی اینکه در زمینه ترجمه دوبله فقط با یک فرد با عنوان مترجم سروکار نداریم بلکه دوبله فرآیندی است که در آن افرادی متفاوت همچون: صدایپیشه، دستیار صدا، مدیر دوبلاژ، مترجم و ویراستار دخیل هستند (Pérez-González). بنابراین ترجمه تولیدشده از فیلتر اشخاص متفاوتی باید بگذرد و در نهایت به تایید مدیر دوبلاژ برسد. مساله دیگر این است که در دوبله باید میان صدا و حرکت لب بازیگران هماهنگی وجود داشته باشد^۱ (Delabaštica). این نیاز به هماهنگی باعث می‌شود گاهی الزاماً جملات کوتاه و بلند شوند که این مساله نیز بر ترجمه تاثیر می‌گذارد.

در واقع، تاکنون در پژوهش‌هایی به برخی از مفاهیم و مباحث کاربردشناسی پرداخته شده است که اغلب آن‌ها در زمینه ترجمه متون کتبی بوده و در زمینه ترجمه دیداری-شنیداری^۲ تحقیقات صورت گرفته بسیار اندک بوده است. به همین علت در این پژوهش سعی شده است تا این جوانب و نمود آن‌ها در دوبله فیلم مورد بررسی قرار گیرد. بدین ترتیب برای هر مورد از این دسته‌بندی‌ها نمونه‌هایی از چهار فیلم دوبله‌شده ارائه شد. از آنجایی که در اینجا هدف پژوهش، تحلیل و نقد ترجمه‌ها نیست تنها به صورت توصیفی نمونه‌هایی ارائه شدند و مباحث کاربردشناختی موجود در آن‌ها و نحوه ترجمه آن‌ها مشخص شد تا نمود این جنبه‌ها در دوبله نشان داده شود. با توجه به تعریف‌هایی که از کاربردشناسی ارائه شد آن را علم مطالعه منظور و معنای پنهان در نظر می‌گیرند (Yule). با توجه به این تعریف، بُعد وسیعی از زبان را این علم تشکیل می‌دهد و ناگزیر در همه امور و فعالیت‌های زبانی از جمله ترجمه با آن سروکار داریم. در دوبله نیز به علت گفتگو محور بودن فیلم، این بُعد نمود بیشتری پیدا می‌کند. با نمونه‌های ارائه شده به راحتی می‌توان نمود این بُعد را در ترجمه دوبله دید و به اهمیت آن پی برد. همین که این جنبه در مواردی در ترجمه انتقال داده نشده و مورد غفلت واقع شده خود نشان دهنده اهمیت این موضوع است. البته همه این مباحث کاربردشناختی

1. lip synchronicity

2. Audiovisual

به یک میزان تغییر نمی‌کنند و یا مورد غفلت واقع نمی‌شوند و برخی از آن‌ها کمتر دستخوش تغییر می‌شوند که البته این موضوع خارج از حیطه بحث حاضر است. با این اوصاف، تا آنجایی که این مساله به مترجم مربوط می‌شود، وی باید با مطالعه دقیق کاربردشناسی و آگاهی از مباحث مختلف مربوط به آن و آشنایی با فرهنگ بیگانه و در نظر گرفتن تفاوت‌های زبانی و فرهنگی زبان مبدأ و مقصد، این مهم را در ترجمه خود در نظر داشته باشد و از لایه‌های پنهان معنایی غافل نشود. غفلت از این لایه‌های پنهان منجر به این می‌شود که توانش مترجم زیر سوال برود و در نهایت ترجمه‌ای تولید کند که به متن اصلی وفادار نیست و گاهی حتی درک مخاطب را مختل می‌کند و باعث می‌شود لذتی که باید را از تماشای فیلم نبرد.

Pragmatics and its Representation in the Translation of Film Dubbing

Zahra Salari¹, Ali Khazaee Farid², Shahla Sharifi³

Abstract

Introduction: *In the process of translation, the translator faces different challenges, one of which is the pragmatic aspect of the text. Translators sometimes focus solely on the vocabulary and textual structure of the text and overlook the hidden dimensions and layers of it. This problem is much more frequent in film translation because films are based upon dialogues and deal with these hidden dimensions. This hidden aspect is not considered by many scholars and researchers, especially in the field of audiovisual translation. So, the present research tries to elaborate the pragmatic issues that researchers have previously suggested (speech act (Hatim & Mason; Mey; Bublitz & Norrick; Yule), cooperative principle (Hatim & Mason), implicature (Hatim & Mason; Mey; Bublitz & Norrick; Yule), presupposition (Hatim & Mason; Bublitz & Norrick; Yule), entailment (Hatim & Mason; Bublitz & Norrick; Yule), reference (Bublitz & Norrick; Yule), deixis (Hatim & Mason; Mey; Bublitz & Norrick; Yule)), and then showing their representa-*

1.Ph.D. Student of Translation Studies, Ferdowsi University of Mashhad

2.(Corresponding Author)Associate Professor of Translation Studies, Ferdowsi University of Mashhad

3.Associate Professor of General Linguistics, Ferdowsi University of Mashhad

tions in dubbing translation by giving some examples.

Methodology: First, the pragmatically related issues which were previously presented by linguistic scholars have been summarized in a comprehensive framework and then some examples have been presented which were extracted from four American films (*Notting hill*, *The bucket list*, *The ultimate gift*, and *Still Alice*) all of which were dubbed into Persian. Then the examples were analyzed using content analysis.

Results and conclusion: The examples showed how neglecting the pragmatic dimension in some cases has led to the production of different meanings from the original ones or in other ones to the elimination of this hidden aspect of meaning. Sometimes this dimension of meaning has been sacrificed in translation by explicating the implicit and hidden meaning, sometimes by eliminating this dimension and in other cases by changing it to something different. The factors which result in such changes and how much these changes affect the understanding of audiences can be the subjects of further studies. But as much as it is related to the translator, she or he must pay attention to the pragmatic aspects of the films which are the inseparable part of the meaning. It's necessary that she or he becomes aware of different issues of these aspects and tries to reproduce them in the dubbed versions.

Keywords: Pragmatics, translation, dubbing, hidden aspect of the text, translation challenge.

References

- Abbott, Barbara. "Definiteness and indefiniteness." *The handbook of pragmatics*. Horn, Laurence R. & Ward, Gregory. Uk: Blackwell, (2004): 122-149.
- Arroyo, JoséLuis Blas. "Mire usted Sr. González... Personal deixis in Spanish political-electoral debate." *Journal of Pragmatics* 32.1 (2000): 1-27.
- Austin, John. "How to do things with words". *The discourse reader*. Jaworski, Adam, & Nikolas Coupland. New York: Routledge, (1962): 63-75.
- Binazir, Mohammad Alizade Samani, Mohammad R. Hashemi & Masood Khosh-saligheh. "Investigating the Translation and Singability of Songs in Persian Dubbed Animated Feature Films". *Critical language and Literary Studies* 16.22 (1398): 271-295.

- Brown, Penelope, and Stephen C. Levinson. *Politeness: Some universals in language usage*. Vol. 4. Cambridge: Cambridge university press, 1987.
- Bublitz, Wolfram, and Neal R. Norrick, eds. *Foundations of pragmatics*. Vol. 1. Walter de Gruyter, 2011.
- Carlson, Gregory. "Reference". *The handbook of pragmatics*. Horn, Laurence R. & Ward, Gregory. Uk: Blackwell, (2004): 74-96.
- Delabařita, Dirk. "Translation and Mass-Communication: Film and Tv Translation as Evidence of Cultural Dynamics." *Babel* 35.4 (1989): 193-218.
- Desilla, Louisa. "Implicatures in film: Construal and functions in Bridget Jones romantic comedies." *Journal of Pragmatics* 44.1 (2012): 30-53.
- El-Gamal, Ayman. "Presupposition, perceptual relativity and translation theory." *Revisia alicantina de estudios ingleses*, 14 (2001): 37-62.
- Fawcett, Peter. *Translation and language: Linguistic theories explained*. Manchester: St. Jerome. (1997).
- Fillmore, Charles J. "Types of lexical information." *Studies in syntax and semantics*. Springer, Dordrecht, (1969). 109-137.
- Frank, David B. "Implications of Implicatures for Translation." Paper presented at Bible Translation 2015, Dallas, Texas, October 17, 2015. www.dbfrank.net/papers/implications_of_implicatures_for_translation.pdf (2015).
- Grice, H. Paul. "Logic and conversation, syntax and semantics." *Speech Acts* 3 (1975): 41-58.
- Goffman, Erving. *On Face Work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction*. Jaworski, Adam, & Nikolas Coupland. New York: Routledge, (2001): 222-247.
- Gutt, Ernst-August. "Implicit information in literary translation: A relevance-theoretic perspective." *Target. International Journal of Translation Studies* 8.2 (1996): 239-256.
- Hanks, William F. The indexical ground of deictic reference. Duranti, Alessandro, and Charles Goodwin, eds. *Rethinking context: Language as an interactive phenomenon*. Vol. 11. Cambridge: Cambridge University Press, (1992). 43-76.
- Hatim, Basil. "Pragmatics and translation." *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London/New York: Routledge, (1998): 179-183.
- Hatim, Basil and Mason, Ian. "The Translator as Communicator." London and New York: Routledge, (1997).
- Huang, Yan. "Types of inference: entailment, presupposition, and implicature." Bublitz, Wolfram and Neal R. Norrick, eds. *Foundations of pragmatics*. Vol. 1. Berlin: Wal-

- ter de Gruyter, (2011): 397-421.
- Kasper, Gabriele. "Linguistic politeness: Current research issues." *Journal of pragmatics* 14.2 (1990): 193-218.
- Lakoff, Robin Tolmach. "The limits of politeness: Therapeutic and courtroom discourse." *Multilingua-Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication* 8.2-3 (1989): 101-130.
- Leech, Geoffrey N. *Principles of pragmatics*. London: Longman, (1983).
- Levinson, Stephen C. "Pragmatics". Cambridge: Cambridge University Press, (1983).
- Levinson, Stephen C. "Deixis". *The handbook of pragmatics*. Horn, Laurence R. & Ward, Gregory. Uk: Blackwell, (2004): 97-121.
- Mey, Jacob L. "*Pragmatics: An introduction* (2nd ed.)". Oxford, England: Blackwell, (2001).
- Motamedi, Ladan & Navarchi, Atefeh. "Translation of cultural elements and its role on the independency of the text: case study of the translation of the novel *Je voudrais que quelqu'un m'attende quelque part*". *Critical language and Literary Studies* 15.21 (1397): 217-236.
- Pérez-González, Luis. *Audiovisual Translation: Theories, Methods and Issues*. London: Routledge, (2014).
- Pinto, Derrin. "Lost in subtitle translations: The case of advice in the English subtitles of Spanish films." *Intercultural pragmatics* 7.2 (2010): 257-277.
- Sanati Far, Mohammad S. "How to Treat Implicatures in the Translation of Political Speech: A Relevance-theory Perspective". *Journal of Translator Education and Translation Studies* 1.2 (2016) 97-114.
- Searle, John R. "*Speech acts: An essay in the philosophy of language*". Cambridge: Cambridge university press, (1969).
- Shehab, Ekrema. "Pragmatic failure in translating Arabic implicatures into English." *Babel* 62.1 (2016): 21-38.
- Stalnaker, Robert. "Presuppositions." *Journal of philosophical logic* 2.4 (1973). 447-457.
- Strawson, Peter F. "On referring." *Mind* 59.235 (1950): 320-344.
- Sultan, Kadhim M. "The semantics, pragmatics and translation of speech acts." *journal of the college of basic education* 10.50 (2007): 23-41.
- Von Heusinger, Klaus. "Specificity and definiteness in sentence and discourse structure." *Journal of semantics* 19.3 (2002): 245-274.

Yule, George. "Pragmatics". Oxford: Oxford University Press, (1996).

Zandi, Mehdi, and Masoud Azizinezhad. "A pragmatic approach to translation: a case study of deictic expressions in translations of hafiz." *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 28 (2011): 928-931.